

1 O sigui que cessa de ser popular des d'on *yl* passa a *y*. Això fa que M^Vayreda en explicar la seva grafia *yeística*, amb la distinció entre *ll* i *y*, segons que es practica a Olot, cregui que *escull* s'oposa a *uy* igual que *sella* a *ceya* (*Sang Nova*, 503). — 2 *Escolbo* manca en nombrosos glossaris que he consultat del portuguès medieval i cincentista. El que apareix amb aquest sentit en autors de l'Edat Mitjana és *lagem* (veg. DCEC, s. v. LAJA, i Cortesão) i *penedo* (ja Azurara, segona meitat S. xv), i aquestes, junt amb *rochedo*, *arrecife* i *penbasco*, són en efecte les expressions genuïnes en portuguès. La irregularitat de pronunciació, *escólhos* contra el singular *escólho*, que Cornu (GGR. 12, §§ 22, 137) reconeix xocant, es deu explicar de la mateixa manera. — 3 Kahane aplega dades en els portolans italians del S. xv: *scollio* i *schollietto* en el de Benincasa, dels anys 1435-45 (158, 21); *scoglio* en el de Parma-Magliabecchi, 20, de la primera meitat del segle; la forma *schogo*, d'aire genovès en el de P. de Versi (1444), *Festschrift Harri Meier*, 1971, 257 (i 253-6). No és que ens ensenyin res de nou, però corroboren les conclusions que ja acceptàvem. — 4 L'afirmació, que han anat repetint alguns, des de Montoliu, que en català *-P'L-* pot donar *-ll-* només descansa en el cas d'*escull*; els altres que se citen (*dollar*, *colla*) es basen en etimologies falses, i *poll* suposa un dissimilat *pōc'LU* (cf. el ribag. *coplle* **cōPULU*). El resultat ben conegut de *-P'L-* en català és *-bl-*: *doble*, *cobla*, *poble*, *reble*, *rubllir*, etc. Una forma *escoll* invocada per M-Lübke, no existeix. — 5 Cf. però STUPULA > STUC'LU > *estoulb* 'rostoll' en certs parlars gascons, cas en què tampoc no es pot parlar d'un «canvi de sufix». — 6 No de SPECULA 'talaia', en tot cas, com volia d'Ovidio, com sigui que sols en el llenguatge poètic podia atribuir a significar 'muntanya'. — 7 Cf. també sobre tot això Lejeune, *Phon. Hist. du Myc. et du Grec Ancien*, pp. 45 i 67. — 8 Recordaré encara (ultra el parentiu de *σκόπελος* amb el gr. *σκέπαργος* 'destral per aterrar llenya') (i un *σκόπελος*, si no la llenya, aterrava o enfonsava llenys!) que *σκόπελος* tenia especials contactes amb mots de la família il·liro-venètica: *SKOPELANTIA > *Schefflenz* (Baden) i altres cognats assenyalats per Krahe (*Paul und Braune's Beiträge* LXIX, 486ss.). Altrament per a tot això es pot consultar Pok., IEW, 931-2 i 639, Walde-H. II, 571, 485 i I, 162.

ESCULPIR, pres del ll. imperial *scūlpēre* id., alteració del ll. clàssic *scalpēre* 'gratar, rascar' i 'esculpir', per influència dels derivats com *exsculpere* i *insculpere*. □ 1.ª doc.: 1398, BMetge.

«A vegades atorgaves ésser possible, a vegades ho posaves en gran dubte; e finalment yo conexia bé que en lo teu cor de dura pedra era *sculptit* ab puncta de diamant tot lo contrari», *Lo Somni* II (Riq., 250.15); «tot me agrada quant haveu dit, mas lo que més me assegura la cosa és lo que en aqueixa pedra de jaspi, y en les medalles de metall, se troba *esculpit*», Cristòfol

Despuig (*Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa*), a. 1555; «lo monastir de Poblet --- dintre de aquell sumptuós temple, lo altar major és de màrmol blanc, primorosíssim en sa estructura, y lo frontal també ho és, *esculpts* uns rahims al natural», B. de Maldà (*Excursions*, p. 133).

DERIV.: *Escultor* [1647, DTo., *escultor* o *imaginayre*: *sculptor*, *factor*; Lacav., etc.], ll. *sculptor*, *-oris*, id., però poc devia usar-se encara a la fi del segle abans, quan OPou traduïa el ll. *sculptor* només per *entallador* (*TbPu.*, 163); *escultòric*, Costa i Llobera. *Escultura* [*esculptura*, 1647, DTo.]; *escultural* [mj. S. XIX, MAguiló, † 1897]. *Esculturar*. *Esculpirura*, rar (*DAG.*). *Insculpir*, rar. Abans s'havien assajat *esculpidor* i *esculpidura*.

Escultiar, V. *coltia* (COLDRE)

ESCUMA, alteració del ll. SPŪMA id., deguda totalment o en part a la influència del germ. SKŪMS id. (cf. a-al. ant. *skūm*, neerl. mj. *scūme*, esc. ant. *skūm*, al. mod. *schaum*). □ 1.ª doc.: 1254.

«A la *escuma* de la mar de la dita ciutat, fehia recullir la gent per anar a esvahir a una fusta», doc. de Bna. de 1254 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 255). L'acce. primària, referent a l'escumeig de l'aigua o altres líquids, es troba així mateix en altres medievals, des del S. XIV (*AlcM*). I antigament apareixen els matisos secundaris, valoratius, relatiu sobretot a la idea de brutícia, sutzura, impuresa: «la carn no és altra cosa sinó *escuma* o broma de pudor, vestida de frèvol balla ---», BOliver (*Excitatori*, NCL., 95); «*Suziedats* --- rovellar-se --- *escuma* o bromera: *spuma*; cosa que té *bromera*: *spumosus*; lo pòsit ---» (OPou, *TbPu.*, 231).

Segueix usant-se amb aquest matis pejoratiu, especialment aplicant-lo a gent de dubtós o dolent caràcter, una mica pertot (ex. d'EmVilanova, en *AlcM*); en particular en l'ús mallorquí hi ha frases ja proverbials que li donen el valor de 'gentalla, gentussa' (*AlcM*, § 4; algunes vegades també en el sentit melioratiu de 'el floret'): «qu'en el món, llèpols y bumes, / n'hi corren a forfolons, / de sa pesta *ses escumes* / ---», PdAPenya (*Poes. en Mall.*, 1892, 80), i sobretot en singular *esser s'escuma de sa pesta* 'ser malíssim' (exs. en *AlcM*). En l'ús vulgar del Princ. el mot ha reculat fortament davant *bromera*, però segueix usant-se i sobretot en l'estil rellevat o literari, i en els derivats; en comarques més apartades del Centre, també conserva més vigència vulgar especialment aplicat a la llet, *askúma* és la resposta que em donaren pertot a Cardós i Vall Ferrera parlant de la llet munyida (a Tor en la variant la *zgúma*), 1932-4.

Literàriament figura sovint en els escr. Renaix., des de les primeres obres de Verdguer: «càrrega y nau les ones engoliren / --- / de mil guerrers sols lo més noy roman: / entre *escuma*, a flor d'aygua, un pal obira, / y quan lo braç, per amarrar-s'hi, estira, / altra onada 'l sepulta, *escumejant*», «un llamp del cel, espetegant, davalla / de la nau veneciana al polvorí: / --- / mentres romp la de Gènova un diluvi / d'*escumes*, foc